

Ce₂Se₃ -B₂^VSe₃ (B^V-Sb, Bi) SİSTEMLƏRİNDƏ FAZA ƏMƏLƏGƏLMƏNİN XARAKTERİ

A.V. Cəfərli, S.H. Məmmədova

Bakı Dövlət Universiteti

cafarli_95@mail.ru

Ce₂Se₃- B₂^VSe₃ sistemləri fiziki-kimyəvi analiz üsullarının kompleksilə, o cümlədən diferensial – termiki, rentgenfaza, mikroqruruluş analizləri, həmçinin mikrobərklik və sıxlığın ölçülməsi ilə tədqiq edilmişlər.

Sistemləri tədqiq etmək üçün nümunələr B₂^VSe₃ liqatorundan və Ce₂Se₃ stexiometrik tərkibinə uyğun Ce₂Se elementlərindən havasız kvarts ampulalarda birtemperaturlu vertikal sobalarda 110K-də 6-8 saat ərzində edilərək hazırlanmışdır.

Ərintilərdə homogenləşmə prosesinin yaranması üçün onlar havasızlaşdırılmış kvarts ampulalarda 700K solidusdan 30-50K aşağı temperaturda 500 saat müddətində dəmləməyə uğradılmışdır. Sonra onların müəyyən reagentlərə qarşı təsiri yoxlanılmışdır. Müəyyən edilmişdir ki, hər iki sistem nümunələri mineral turşularla qələvilərin təsirindən parçalanırlar. Lakin üzvi həlledicilərə qarşı davamlıdırlar.

Termiki işləmədən sonra bütün ərintilər fiziki-kimyəvi analiz üsullarının nəticələrinin ümumiləşməsi nəticəsində hər iki sistemin hal diaqramı qurulmuşdur. Məlum olmuşdur ki, hər iki sistem Ce-B^V-Se üçlü sistemlərin kvazibinar kəsikləridir.

Sistemlərdə evtektik nöqtələrin koordinatları Sb₂Se₃ - Ce₂Se₃ sistemində 25 və 60 mol% Ce₂Se₃ və 770-820K; Bi₂Se₃- Ce₂Se₃ sistemində isə 20 mol% Ce₂Se₃ və 820K-dən ibarətdir. Hər iki sistemdə CeB^VSe tərkibli üçlü birləşmələr əmələ gəlir. CeSbSe₃ birləşməsi açıq maksimumla (T_{cr}=1030K) CeBiSe₃ birləşməsi isə 990K-də peritektik reaksiya üzrə əmələ gəlir.